

Cu sprijinul programului "Cooperare cu Judecătorii Naționali în domeniul dreptului mediului" al Uniunii Europene. .

DIRECTIVA UNIUNII EUROPENE 2008/99 (CE) PRIVIND PROTEJAREA MEDIULUI PRIN DREPTUL PENAL

Profesor univ. asociat dr. Remus JURJ

Univ. Maritimă Constanța

Membru suporter ENPE

26 -28 Iunie 2023

BUCUREȘTI

1

TEMATICĂ

- **Directiva 2008/99(CE) protejarea mediului prin dreptul penal**
- Concept, elemente principale, proces de revizuire
- Obligații cheie și principalele tipuri de infracțiuni
- Interrelația dintre aplicarea penală și administrativă

2

Concept, elemente principale, proces de revizuire

DE CÂND SE APLICĂ DIRECTIVA?

Se aplică de la 26 decembrie 2008, iar statele membre au avut obligația de a o transpune în legislația națională până la 26 decembrie 2010.

Obiectul

Prezenta directivă stabilește măsuri de natură penală pentru a asigura o protecție mai eficace a mediului.

Definiții

În sensul prezentei directive:

(a) „**contrare legii**” înseamnă o încălcare:

- (i) a actelor legislative adoptate în temeiul Tratatului CE și enumerate în anexa A; sau
- (ii) în privința activităților care intră sub incidența Tratatului Euratom, o încălcare a actelor legislative adoptate în temeiul Tratatului Euratom și enumerate în anexa B; sau
- (iii) a unei legi, a unui act administrativ al unui stat membru sau a unei decizii adoptate de o autoritate competentă a unui stat membru, care pune în aplicare legislația comunitară menționată la punctul (i) sau (ii);

(b) „**speciile de floră și faună sălbatică protejate**” înseamnă:

- (i) în sensul articolului 3 litera (f), acele specii menționate în:
 - anexa IV la Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (1);
 - anexa I la Directiva 79/409/CEE a Consiliului din 2 aprilie 1979 privind conservarea păsărilor sălbatice (2) și cele menționate la articolul 4 alineatul (2) din respectiva directivă;
- (ii) în sensul articolului 3 litera (g), acele specii menționate în anexa A sau B la Regulamentul (CE) nr. 338/97 al Consiliului din 9 decembrie 1996 privind protecția speciilor de faună și floră sălbatică prin controlul comerțului cu acestea (3);

Concept, elemente principale, proces de revizuire

Definiții

(c) „**habitat în cadrul unui sit protejat**” înseamnă orice habitat al speciilor pentru care o arie este clasificată ca arie de protecție specială, în temeiul articolului 4 alineatul (1) sau alineatul (2) din Directiva 79/409/CEE, sau orice habitat natural sau habitat al speciilor pentru care un sit este desemnat ca arie specială de conservare, în temeiul articolului 4 alineatul (4) din Directiva 92/43/CEE;

(d) „**persoană juridică**” înseamnă orice entitate juridică care deține acest statut în temeiul legislației naționale aplicabile, cu excepția statelor sau a organismelor publice care exercită prerogative de putere publică și a organizațiilor internaționale publice.

INFRAȚIUNI

săvârșite cu intenție sau cel puțin din culpă gravă

(a) deversarea, emiterea sau introducerea unei cantități de materii sau de radiații ionizante în aer, sol sau apă, care provoacă sau este probabil să provoace decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative calității aerului, calității solului sau calității apei ori animalelor sau plantelor;

(b) colectarea, transportul, valorificarea sau eliminarea de deșeuri, inclusiv controlul acestor operațiuni și întreținerea ulterioară a spațiilor de eliminare și inclusiv acțiunile întreprinse de comercianți sau intermediari (gestionarea deșeurilor), care provoacă sau este probabil să provoace decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative calității aerului, calității solului sau calității apei ori animalelor sau plantelor;

(c) transportul de deșeuri, în cazul în care respectiva activitate intră în domeniul de aplicare a articolului 2 alineatul (35) din Regulamentul (CE) nr. 1013/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iunie 2006 privind transferurile de deșeuri (1) și se efectuează într-o cantitate care nu poate fi neglijată, fie că se realizează printr-un singur transport, fie prin mai multe transporturi aparent legate între ele;

(d) exploatarea unei uzine în care se desfășoară o activitate periculoasă sau în care sunt depozitate sau utilizate substanțe sau preparate periculoase și care, în exteriorul uzinei, provoacă sau este probabil să provoace decesul sau vătămarea gravă a unei persoane sau daune semnificative calității aerului, calității solului sau calității apei ori animalelor sau plantelor;

INFRAȚIUNI

săvârșite cu intenție sau cel puțin din culpă gravă

(e) producția, procesarea, manipularea, folosirea, deținerea, depozitarea, transportul, importul, exportul sau eliminarea de materiale nucleare sau de alte substanțe radioactive periculoase, care provoacă sau este probabil să provoace decesul sau vătămarea gravă a oricărei persoane sau daune calității aerului, calității solului sau calității apei ori animalelor sau plantelor;

(f) uciderea, distrugerea, posesia sau obținerea de specimene din speciile de faună sau floră sălbatică protejate, cu excepția cazurilor în care fapta afectează o cantitate neglijabilă de astfel de specimene și are un impact neglijabil asupra stării de conservare a speciilor;

(g) comerțul cu specimene din speciile de faună sau floră sălbatică protejate sau cu părți ori derivate ale acestora, cu excepția cazurilor în care actul afectează o cantitate neglijabilă de astfel de specimene și are un impact neglijabil asupra stării de conservare a speciilor;

(h) orice act care provoacă deteriorarea semnificativă a unui habitat din cadrul unui sit protejat;

(i) producția, importul, exportul, introducerea pe piață sau folosirea de substanțe care epuizează stratul de ozon.

PARTICIPAȚIA

- Statele membre se asigură că **instigarea** și **complicitatea** la actele săvârșite cu intenție menționate la articolul 3 sunt sancționabile ca infracțiuni.

7

SANCTIUNI

- Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura aplicabilitatea unor sancțiuni penale **eficace, proporționale și cu efect de descurajare** pentru infracțiunile menționate la articolele 3 și 4.

8

RĂSPUNDEREA PERSOANEI JURIDICE CONDIȚII

-infrațiunile au fost comise **în beneficiul lor** de orice persoană care deține o **poziție de conducere** în cadrul persoanei juridice și care a acționat fie individual, fie în calitate de membru al unui organ al persoanei juridice, pe baza:

- (a) unei împuterniciri din partea persoanei juridice;
- (b) unei prerogative de a lua decizii în numele persoanei juridice; sau
- (c) a unei prerogative de control în cadrul persoanei juridice.

-lipsa supravegherii sau a controlului din partea unei persoane menționate la alineatul (1) a făcut posibilă comiterea unei infracțiuni menționate la articolele 3 și 4, în beneficiul persoanei juridice respective, de către o persoană sub autoritatea acesteia.

Răspunderea unei persoane juridice nu exclude procedurile penale împotriva persoanelor fizice care sunt implicate în infracțiunile menționate la articolele 3 și 4 în calitate de autori, instigatori sau complici.

RĂSPUNDEREA PERSOANEI JURIDICE SANȚIUNI

Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura aplicabilitatea unor sancțiuni eficace, proporționale și cu efect de descurajare persoanelor juridice considerate răspunzătoare pentru o infracțiune în temeiul articolului 6.

CATEGORII DE ACTE NORMATIVE EUROPENE ÎN CONEXIUNE CU DIRECTIVA 2008/99-EXEMPLIFICARE

- **Directiva 2008/99 are la bază Directiva 2004/35/CE** care prevede norme privind răspunderea pentru mediul înconjurător în legătură cu prevenirea și repararea daunelor aduse mediului.
- Directiva 70/220/CEE a Consiliului din 20 martie 1970 privind apropierea legislațiilor statelor membre referitoare la măsurile preconizate împotriva poluării aerului cu emisii poluante provenind de la motoarele autovehiculelor ;
- Directiva 75/439/CEE a Consiliului din 16 iunie 1975 privind eliminarea uleiurilor uzate ;
- Directiva 76/160/CEE a Consiliului din 8 decembrie 1975 privind calitatea apei pentru scăldat ;
- Directiva 79/117/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1978 privind interzicerea introducerii pe piață și a folosirii produselor fitosanitare care conțin anumite substanțe active;
- Directiva 79/409/CEE a Consiliului din 2 aprilie 1979 privind conservarea păsărilor sălbatice;
- Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică;
- Regulamentul (CE) nr. 338/97 al Consiliului din 9 decembrie 1996 privind protecția speciilor faunei și florei sălbatice prin controlul comerțului cu acestea
- Directiva 86/278/CEE a Consiliului din 12 iunie 1986 privind protecția mediului, în special a solului, atunci când se utilizează nămoluri de epurare în agricultură;
- Directiva 90/219/CEE a Consiliului din 23 aprilie 1990 privind utilizarea în condiții de izolare a microorganismelor modificate genetic;
- Directiva 91/689/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind deșeurile periculoase;
- Directiva 94/62/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 decembrie 1994 privind ambalajele și deșeurile de ambalaje;
- Directiva 98/83/CE a Consiliului din 3 noiembrie 1998 privind calitatea apei destinate consumului uman.

REVIZUIEREA DIRECTIVEI-OBIECTIVE

- 1. îmbunătățirea eficacității anchetelor și a urmăririlor penale prin actualizarea domeniului de aplicare al directivei și prin introducerea unui mecanism fezabil și simplu pentru actualizarea directivei;
- 2. îmbunătățirea eficacității anchetelor și a urmăririlor penale prin clarificarea sau eliminarea termenilor vagi utilizați în definițiile infracțiunilor împotriva mediului de la articolul 3;
- 3. asigurarea unor tipuri și niveluri de sancțiuni eficace, disuasive și proporționale pentru infracțiunile împotriva mediului;
- 4. îmbunătățirea eficacității cooperării transfrontaliere privind infracțiunile împotriva mediului;
- 5. îmbunătățirea procesului decizional în cunoștință de cauză cu privire la infracțiunile împotriva mediului prin îmbunătățirea colectării și a schimbului de date statistice; și
- 6. îmbunătățirea eficacității operaționale a lanțurilor naționale de asigurare a respectării legii (anchete, urmăriri penale și sancționare).

REVIZUIREA-MODALITĂȚI DE OBTINERE A OBIECTIVELOR VIZATE

- trimiterea la legislația sectorială relevantă în termeni generali și eliminarea anexelor; detalierea definiției infracțiunilor împotriva mediului în cadrul infracțiunilor prevăzute la articolul 3 și adăugarea unor noi categorii relevante de infracțiuni.
- definirea mai precisă a termenilor neclari din directive și incriminarea „comportamentelor riscante” (infracțiuni de punere în pericol).
- introducerea unor niveluri minime și maxime ale sancțiunilor plus obligația de a corela nivelul amenzilor cu situația financiară a persoanelor juridice și/sau cu profiturile ilegale.
- un pachet de dispoziții care consolidează în mod direct cooperarea transfrontalieră, cum ar fi instrumente de anchetă eficace armonizate, o obligație de a coopera prin intermediul Europol, Eurojust și OLAF, precum și norme privind competența.
- obligarea statelor membre să colecteze și să raporteze periodic Comisiei date statistice privind infracțiunile împotriva mediului în conformitate cu standardele comune armonizate.
- un pachet de obligații pentru a consolida punerea în aplicare practică, cum ar fi furnizarea de formare specifică și periodică la toate nivelurile lanțului de asigurare a respectării legii, strategii naționale generale privind infracțiunile împotriva mediului și măsuri de conștientizare

13

REVIZUIREA

• **Noile categorii de infracțiuni propuse în noua directivă :**

- comerțul ilegal cu cherestea;
- reciclarea ilegală a navelor;
- captarea ilegală de apă care provoacă daune substanțiale resurselor de apă;
- încălcări grave ale legislației UE privind substanțele chimice care cauzează daune substanțiale mediului sau sănătății umane;
- introducerea pe piață a produselor care, cu încălcarea cerințelor obligatorii, cauzează daune substanțiale mediului sau sănătății oamenilor din cauza utilizării produsului la scară mai mare;
- evacuarea surselor de substanțe poluante de pe nave;
- încălcări grave ale legislației cu privire la speciile exotice invazive, care reprezintă preocuparea Uniunii;
- eludarea gravă a cerințelor de a obține un acord de dezvoltare și de a face evaluarea impactului asupra mediului care provoacă daune substanțiale;
- încălcări grave legate de tratarea gazelor fluorurate cu efect de seră.
- ECOCIDUL

14

INFRAȚIUNEA DE ECOCID

Definiția grupului de experți

• **„Ecocid”** înseamnă fapte ilegale, comise cu știință sau fără îndoială că există o probabilitate substanțială ca acele acte să cauzeze o deteriorare gravă (severă) a mediului, fie larg răspândită, fie pe termen lung.

În sensul definiției, termenii au fost explicați suplimentar astfel:

a) **„fără îndoială”** înseamnă cu nesocotire nesăbuită pentru daune care ar fi în mod evident excesive în raport cu beneficiile sociale și economice anticipate;

b) **„severă”** înseamnă daune care implică modificări negative foarte grave, întreruperi sau vătămări la orice element al mediului, inclusiv impactul grav asupra vieții umane sau asupra naturii, resurselor culturale sau economice;

c) **„răspândit”** înseamnă daune care se extinde dincolo de o zonă geografică limitată, ce încrucișează granițe de stat, sau este afectat un întreg ecosistem sau specie sau un număr mare de ființe umane;

d) **„pe termen lung”** înseamnă daune care sunt ireversibile sau care nu pot fi reparate printr-o recuperare naturală într-o perioadă rezonabilă de timp;

e) **„mediu”** înseamnă pământul, biosfera, criosfera, litosfera, hidrosfera și atmosferă, precum și spațiul cosmic.

•

ALTE PROPUNERI ÎN NOUA DIRECTIVĂ

• Prin comparație cu vechea reglementare (Directiva 2008/99/EC) care trimitea la o listă de acte normative UE aprox 40 – Anexa A) propunerea de Directivă face trimitere la un număr de 13 Regulamente și 10 Directive.

• **Termenele de prescripție pentru infracțiunile contra mediului sunt similare cu cele ale infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii și sunt mai mari decât în legislația română:** Statele membre iau măsurile necesare pentru a prevedea un termen de prescripție care să permită investigarea, urmărirea penală, judecarea și pronunțarea unor hotărâri judecătorești în cazul infracțiunilor menționate la articolele 3, 4 și 5 într-un termen suficient după săvârșirea acestor infracțiuni, astfel încât infracțiunile respective să poată fi abordate eficient:

- infracțiunilor prevăzute la articolele 3 și 4 care se pedepsesc cu o pedeapsă maximă de cel puțin zece ani închisoare, pe o perioadă de cel puțin zece ani de la momentul săvârșirii infracțiunii, când infracțiunile sunt pedepsite;

- infracțiunilor prevăzute la articolele 3 și 4 care se pedepsesc cu o pedeapsă maximă de cel puțin 6 ani închisoare, pe o perioadă de cel puțin 6 ani de la momentul săvârșirii infracțiunii, când infracțiunile sunt pedepsite;

- infracțiunilor prevăzute la articolele 3 și 4 care se pedepsesc cu o pedeapsă maximă de cel puțin 4 ani închisoare, pe o perioadă de cel puțin 4 ani de la momentul săvârșirii infracțiunii, când infracțiunile sunt pedepsite;

ALTE PROPUNERI ÎN NOUA DIRECTIVĂ

- Hotărârea judecătorească de condamnare se publică la nivel național sau U.E.
- -Obligația persoanei juridice de a reface mediul afectat de actele infracționale
- Circumstanțele agravante de comitere a infracțiunilor contra mediului sunt calificate în legislația națională ca infracțiuni: se aplică concursul de infracțiuni;
- -Statele membre se asigură că, în conformitate cu sistemul lor juridic național, membrii publicului în cauză au drepturi adecvate de a participa la procedurile privind infracțiunile menționate la articolele 3 și 4, de exemplu în **calitate de parte civilă**.
- -Resurse
- Statele membre se asigură că autoritățile naționale care detectează, investighează, urmăresc sau judecă infracțiunile de mediu dispun de un **număr suficient de personal calificat și suficiente resurse financiare, tehnice și tehnologice** necesare pentru îndeplinirea eficientă a funcțiilor lor legate de punerea în aplicare a prezentei directive.
- Instruire
- Fără a aduce atingere independenței judiciare și a diferențelor de organizare a sistemului judiciar din întreaga Uniune, statele membre solicită responsabililor de formarea judecătorilor, procurorilor, poliției, personalului judiciar și personalului autorităților competente implicate în proceduri și investigații penale **să ofere periodic intervale de formare specializată** cu privire la obiectivele prezentei directive și adecvate funcțiilor personalului și autorităților implicate.

VĂ MULȚUMESC!

ÎNTREBĂRI?